

Alvesta skogskyrkogård

Allbo kontrakt

Växjö stift

Jenny Svensgård
Smålands museum rapport 2007:25

© 2007 SMÅLANDS MUSEUM
VÄXJÖ 2007
ISSN1403-2902
PRODUKTION OCH DISTRIBUTION:
Smålands museum, Box 102, 351 04 Växjö
ALLMÄNT KARTMATERIAL: Medgivande 507-98-29

Innehåll:

Inledning	sid 3
Alvesta skogskyrkogård	sid 9
Beskrivning av kyrkogården idag	sid 10
Beskrivning av enskilda kvarter	sid 12
Sammanfattning	sid 16
Ordförklaringar	sid 19

INLEDNING

Bakgrund

Svenska kyrkan har sedan kristendomens införande svarat för begravning och omhändertagande av döda. I varje socken har inrättats kyrkogårdar för ändamålet. I en stor del av Sveriges församlingar utgör kyrkogården den äldsta bevarade delen av församlingens anläggningar. Ofta har kyrkogården medeltida ursprung. Sedan Svenska kyrkan och staten skildes åt har kyrkan ansvaret för sina egna kulturarvsfrågor. Kunskapen om kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden är dock fragmentariska. Detta medför att skötseln av den vigda platsen ofta saknar antagna riktlinjer eller vårdprogram där kulturarvshänsyn utgjort planeringsförutsättning. Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapen om våra kyrkogårdar och begravningsplatser genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering av kyrkogårdar i Växjö stift.

Begravningsväsendet i Sverige är numera en statlig angelägenhet bekostad av begravningsavgiften men den utförs fortfarande som under tidigare århundraden. Varje församling eller samfällighet som önskar söka kyrkoantikvarisk ersättning för vården av kulturarvet måste före 2009 ha upprättat en av stiftet godkänd vård- och underhållsplanering. Denna planering skall visa hur kulturarvets värden skall bevaras. Det är såväl på församlingsnivå som på stiftsnivå nödvändigt att ha kunskap om det kyrkliga kulturarvet. Såväl kortsiktig som långsiktig planering är ett ansvar för båda. För stiftets innebär planeringen att bruka de gemensamma resurserna på ett ändamålsenligt sätt. Den kyrkoantikvariska ersättningen förutsätter en övergripande kunskap om de kulturhistoriska värdena för att medlen skall göra största möjliga kulturhistoriska nytta. Länsstyrelsen skall i sin myndighetsutövning stödja detta arbete samt har ett regionalt tillsynsansvar för kulturmiljövården.

På uppdrag av Växjö stift utför Smålands museum en inventering av kyrkogårdar/begravningsplatser inom stiftets del av Kronobergs län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och omfattar de till Svenska kyrkan hörande kyrkogårdarna/begravningsplatserna som omfattas av kulturminneslagens § 4. Lagen gäller begravningsplatser som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet.

Syfte

Den översiktliga inventerings syfte är att:

- ta fram övergripande kunskap om kulturarvet som underlag för församlingens/ samfällighetens planering för och förvaltning av kyrkogårdar och begravningsplatser
- ta fram underlag för myndigheter och kyrkan regionalt för handläggning av kyrkoärenden enligt kulturminneslagen och olika finansiella stödsystem
- skapa ett gemensamt kunskapsunderlag för kulturhistorisk värdering och prioritering samt i sig utgöra ett samlat forskningsmaterial
- dessutom verka för ökad förståelse för kyrkogårdens kulturarv såväl lokalt som i kontakter mellan kyrkan och samhället

Kulturminneslagen och begravningslagen

Enligt Lag om kulturminnen m m (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar på kyrkogården. (Se vidare i bilaga om Kulturminneslagen). Begravningslagen (SFS 1990:1144).

anger att en gravvård ägs av den som betalar gravrättsavgiften. När en gravanordning har blivit uppsatt, får den inte föras bort utan upplåtarens medgivande. När gravrätten upphör har ägaren rätt till gravvården. Om gravrättsinnehavaren inte vill gör anspråk på gravvården inom 6 månader tillfaller gravvården

upplåtaren, alltså församlingen. Vidare säger lagen: Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av annat skäl bör bevaras för framtiden, skall upplåtaren om möjligt lämna kvar den på platsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, skall den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats”.

Kulturhistorisk bedömning

Alla gravvårdar bär på sin historia och kan berätta om en person, en familj, stilhistoria och begravnings-traditioner. I rapporten finns exempel på typer av gravvårdar som utifrån skilda kriterier bedöms som kulturhistoriskt värdefulla. Generellt gäller att ålderdomliga gravvårdar från tiden fram till 1850 bör föras in i kyrkans inventarieförteckning Detta gäller även gravstaket och gravvårdar i gjutjärn och smidesjärn liksom äldre vårdar av trä. Många andra gravstenar har också ett kulturhistoriskt värde som kan kopplas till gravvårdens utförande - material, konstnärligt utförande eller till en person- lokal/personhistoriskt värde. Inventeringen omfattar i första hand enbart gravvårdar ute på kyrkogården. I flera kyrkor finns det dock gravvårdar som förvaras i kyrkan eller i lokal i anslutning till kyrkan. Ofta har dessa ett stort kulturhistorisk värde och bör tas med i kyrkans inventarieförteckning.

Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Växjö stift, länsstyrelserna i Jönköpings, Kalmar, Kronobergs län samt läns museerna i Jönköpings och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkogården samt en beskrivning i ord och bild av kyrkogården som helhet och de olika kvarteren/områdena. En kulturhistorisk bedömning görs av varje kvarter/område samt över kyrkogården i dess helhet. Arbetet har varit uppdelat i en fältedel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit läns museets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygdslitteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som inte en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens utveckling. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav endast en mindre del är presenterad i rapporten.

Fältarbetet och rapporterna har utförts av antikvarier David Fuchs, Jenny Svensgård, Jessica Wennerlund och Helena Åkerberg vid Smålands museum i Växjö. Rapporterna finns tillgängliga på Växjö stift, Länsstyrelsen i Kronobergs län, ATA, Smålands museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

KORT KYRKOGRÅRDSHISTORIK

En kyrkogård skiljer sig från en begravningsplats på så vis att den ligger i direkt anslutning till en kyrkobyggnad. En begravningsplats rymmer ofta ett kapell inom sitt område. I förhistorisk tid varierade gravskicket mellan brandgravar och jordbegravningar. Kristendomens införande innebar bl a att kremation av kroppar förbjöds. Längre begravdes människor i närheten av sina hem, men under medeltiden anlades kyrkogårdar i allt högre utsträckning kring kyrkorna. Kyrkogårdens område delades först upp mellan byarna, med byvisa begravningar, senare i hemman. Den medeltida begravningsplatsen bestod troligen av ängslika områden kring kyrkan där de välbärgades gravminnen i form av stenkor, tumbor och hällar stod uppställda. Enklare människors gravar kunde markeras av en liten kulle eller ett träkors. Kyrkogården omgärdades vanligen av träbalkar med spåntak. I mitten av 1700-talet kom ett kungligt påbud om att kyrkogårdsmuren, eller bogårdsmuren som man då kallade den, skulle vara uppförd av gråsten utan bruk, alltså kallmurade. I början av 1800-talet tillät man att de murades med kalkbruk om de täcktes med tak. Reformationen innebar på många sätt en förändrad syn på det som hörde kyrkan till. Många kyrkogårdar lämnades vind för våg, murar revs och djuren betade fritt i markerna. Först under 1700-talet började man visa mer intresse för kyrkogårdarnas vård och utformning.

Före 1800-talet var det vanligt att människor av högre stånd begravdes inne i kyrkan, medan vanligt folk begravdes på anonyma allmänningar kring kyrkan. Under 1700-talets slut ökade protesterna mot begravningar i kyrkan då det ansågs ohygieniskt och orsakade stort obehag, speciellt sommartid. År 1815 beslöt Sveriges riksdag om att begravningsplatser skulle anläggas utanför städer och byar, också det av hygieniska skäl. Först efter 1815 blev det också mer allmänt förekommande med genomgripande planläggning av kyrkogårdarna med gångsystem och planteringar. Det blev också allt vanligare med planteringar av träd kring kyrkogården, sk trädkrans. Genom 1815 års förordning förbjöds definitivt begravningar inne i kyrkan. Kyrkogårdar och begravningsplatser uppdelades i områden där den dödes familj fick köpa gravplats, och områden som var gratis. Dessa senare områden kallades vanligen allmänna linjen. Här begravdes människor i den ordning de avled. Det innebar bl a att äkta makar inte blev begravda bredvid varandra. Fram till 1960-talet används denna typ av linjegravar. Under 1800-talets senare hälft blev det allt vanligare för samhällets arbetare och medelklass att skaffa sig egen gravplats och påkostad gravvård. Samtidigt blev de förmögna gravvårdar allt mer exklusiva. Vid ungefär samma tid började man anlägga kyrkogårdar med en mindre strikt utformning, än den tidigare, och med ett mer naturinspirerat utseende. Vid 1900-talets mitt anlades kyrkogårdar med en större anpassning till den lokala topografin och de lokala växtförhållandena, bl.a. tillkom många skogskyrkogårdar. I och med att man började använda moderna maskiner har skötseln av kyrkogårdarna delvis förändrats. Tidigare grusgravsområden har såtts igen och staket och andra detaljer har tagits bort för att underlätta arbetet. Under de senaste decennierna har minneslundar tillkommit på nästan samtliga kyrkogårdar.

VÄXJÖ STIFT – EN KORT HISTORIK

Småland och Öland var under tidigaste kristna tid knutna till stiftet i Hamburg- Bremen. År 1103 lyckades den danske kungen genom intrigerande med påven och tyska kejsaren tillskapa det nordiska ärkestiftet. Utbrytningen fick sitt biskopssäte i Lund och den nordiska kyrkoprovinsen styrdes under tre kvarts sekel från Danmark.

Stiftsbildningarna i den svenska delen av kyrkoprovinsen pågick dock samtidigt och när Uppsala, genom en påvlig skrivelse år 1164, blev ärkebiskopssäte bestod den nya svenska kyrkoprovinsen av fyra stift jämte Uppsala, nämligen Linköping, Skara, Strängnäs och Västerås. Sex år senare omtalas i ett gåvobrev en biskop i Växjö vid namn Balduin. Växjö stift måste därför ha tillkommit mellan 1164 och 1170.

Det nya stiftet tillskapades genom utbrytning från Linköpings stift och kom att omfatta Varend, Finnveden, och Njudung. Varendsdelen utgjordes av fem härader, Allbo, Kinnevald, Konga, Norrvidinge samt Uppvidinge. Finnveden bestod av Sunnerbo och Västbo medan Njudung var uppdelat i två härader, Västra och Östra Njudung.

Uppgifterna kring vilka områden som omfattades av den nyinrättade biskopsstolen i Växjö är dock inte entydiga då Växjöstiftets avgränsning mot Linköping relativt omgående blev föremål för en segdragen konflikt främst rörande de båda landen ”Finnveden och Njudung” vilka tillsammans med virdarnas land ”Värend” kom att utgöra en särskild lagsaga, den s.k. Tiohärads lagsaga. Tiohäradslagens kyrkobalk utgör en viktig källa till kunskap om samhällsförhållanden under de första kristna århundradena och var den gällande kyrkolagen i Växjö stift och angränsande delar av Linköpings stift långt fram i tiden. Kyrkobalken föreskrev de rättigheter och skyldigheter som gällde beträffande uppförande av kyrka och anskaffande av inventarier härtill samt tillsättning av präst och ansvaret för dennes ekonomiska bärning. Lagstiftningen innefattade också bestämmelser om biskopen och dennes uppgifter. Till dessa hörde framförallt vigning av präster och kyrkor men också ansvaret för läran samt utövandet av såväl administrativ som juridisk myndighet liksom ekonomisk förvaltning.

Företrädarna för det nyinrättade Växjöstiftet torde ha hävdatt att biskopsdömet borde sammanfalla med lagsagan. Från Linköpings stift sökte man uppenbarligen inskränka den nya stiftsbildningen till att endast omfatta Värend. Frågan kring stiftets utbredning kom slutligen att fastslås genom den påvliga legaten Vilhelm av Sabinas skiljedom 1248 genom vilken Finnveden och Njudung tilldelades Linköpingsstift medan Växjöbiskopen fick nöja sig med Värend. Därigenom kom Växjöstiftet att bli det i särklass minsta stiftet i den svenska kyrkoprovinsen med endast omkring 60 socknar. För stiftsledningen i Växjö innebar stiftets begränsade omfattning en motsvarande begränsning av ekonomiska resurser och inflytande.

Ungefär ett århundrade efter Växjöstiftets bildande konstituerades domkapitlet som i stiftsstyrelsen har varit rådgivande och ställföreträdande. Domkapitlets uppgift var främst att svara för gudstjänst och undervisning i domkyrkan.

År 1555, i samband med att Kalmar ordinarie domkapitel bildades, överfördes det gamla folklandet Finnveden till Växjö stift. Finnveden utgjordes då av Västbo, Östbo och Sunnerbo härad och hade dessförinnan tillhört både Skara och Linköpings stift.

När Jönköpings och Kalmars ordinarie dömen upphörde 1568 återgick man praktiskt taget till den gamla stiftsindelningen där områdena kring Jönköping, Tvetå, Vista och Norra Vedbo återfördes till Linköpings stift och Mo härad till Skara stift. Östbo och Västra Njudungs härader lades till Växjö stift dit också Östra Njudungs härad fogades från Linköpings stift. År 1621 fogades också Tvetå och Vista härader till stiftet i Växjö.

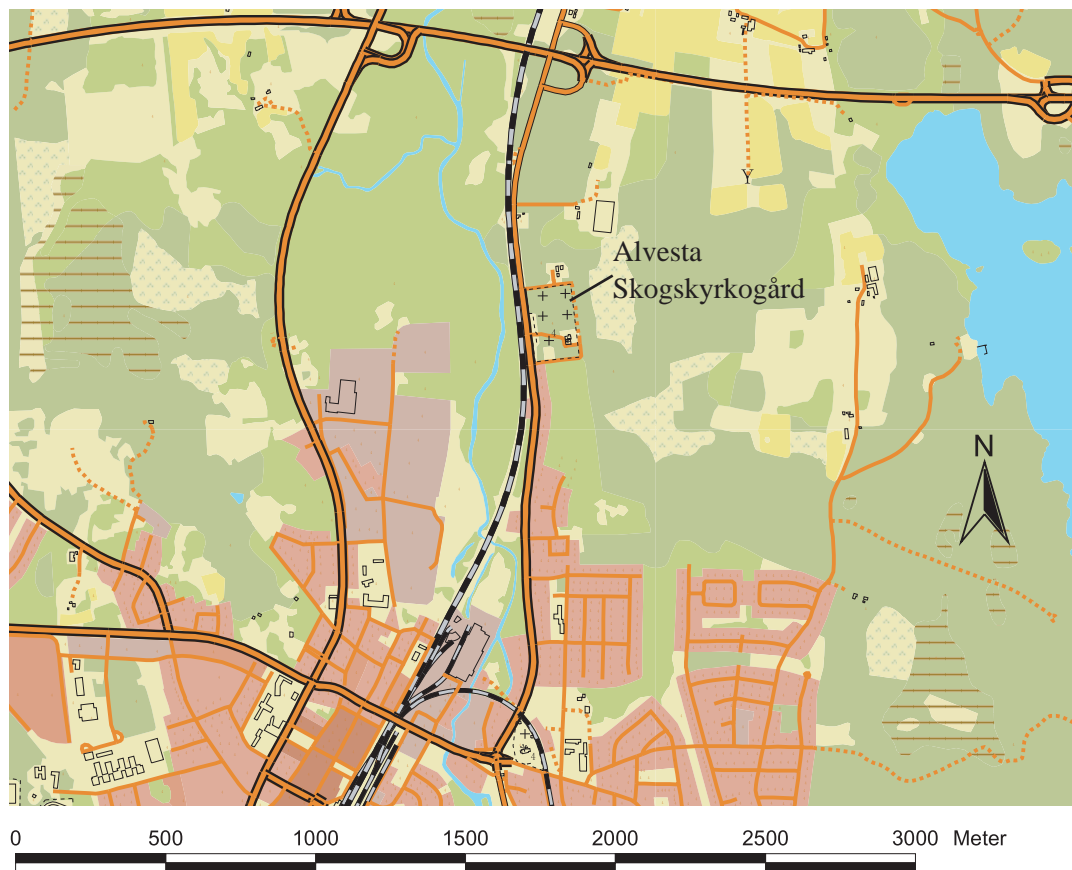
Denna indelning av stiftet bevarades fram till 1900-talets början då en väsentlig förändring av den yttre ramen kom till stånd och Kalmar stift bildat 1603, slogs samman med Växjö stift. Beslut i frågan fattades vid 1903 års riksdag. En sammanslagning skulle äga rum i samband med nästa biskopsvakans i något av de två stiftet. Detta realiserades sedan biskop Tottie i Kalmar avlidit varefter sammanslagningen ägde rum den 1 augusti 1915. Kalmar stift omfattades då av Handbörds, Stranda, Norra och Södra Möre härader samt Öland.

Av svenska kyrkans tretton stift kommer Växjö på femte plats såväl med avseende på areal som på folkmängd. Växjö stift omfattar sedan 1915 större delen av Småland samt Öland. De delar som ej innefattas av stiftet är Aspelands, Sevede och Tjust härader i norra delen av Kalmar län samt Södra och Norra Vedbo härader i nordöstra delen av Jönköpings län, som alla ingår i Linköpings stift, samt Mo härad i nordvästra Jönköpings län vilket är en del av Skara stift. Växjö stift är indelat i sexton kontrakt nämligen Kinnevald, Allbo, Sunnerbo, Konga, Vidinge, Tvetå, Vista, Östbo, Västbo, Västra Njudung, Östra Njudung, Norra Möre, Södra Möre, Stranda och Handbörd, Ölands norra samt Ölands södra kontrakt. Att kontrakten i officiella sammanhang ofta nämns i just denna ordning speglar stiftets utveckling med utgångspunkt från det gamla Värendsstiftet kompletterat med Kalmar stift.

Vid millenniumskiftet blev Svenska kyrkan ett eget trossamfund och statskyrkan i Sverige upphörde. Växjö stift har arbetat med den kyrkliga indelningen och strukturförändringar pågår där församlingar slås samman, eller delas. För närvarande har Växjö stift 222 församlingar. Stiftets minsta församling är Jälluntofta med knappt 60 kyrkotillhöriga och den största är Jönköping Sofia med 21 850 tillhöriga. I stiftet finns drygt 300 präster och drygt 100 diakoner.

ALVESTA SKOGSKYRKOGÅRD

Alvesta ligger i Aringsås socken, Allbo kontrakt, Alvesta kommun, Kronobergs län, Växjö stift.

ALVESTA SKOGSKYRKOÅRD

Kyrka och kyrkomiljö

Skogskyrkogården är belägen vid Lekarydsvägen strax norr om samhället. Ett kapell med klockstapel finns på platsen liksom ekonomibyggnader för skötseln av begravningsplatsen.

Kapellet

Kyrkogårdsmuren.

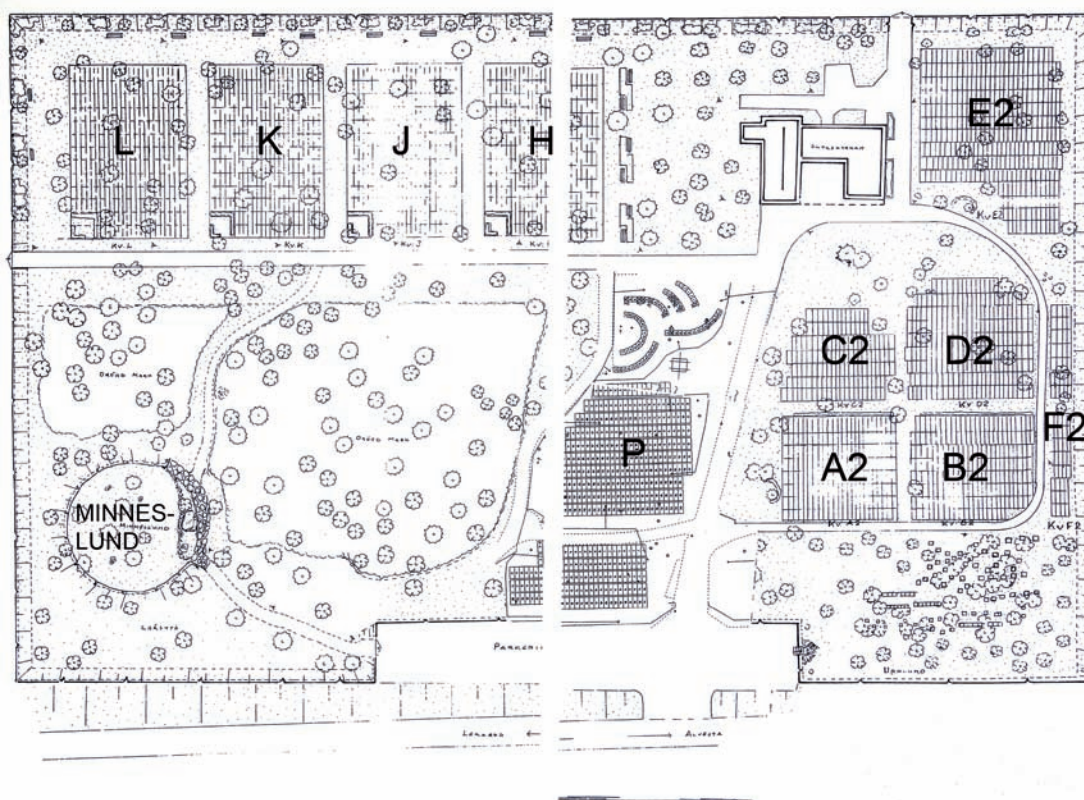
Kyrkogårdens historia

I oktober 1958 invigdes begravningsplatsen. Den utgjorde då ett område på fyra hektar och omgärdades på den östra och västra sidan av en stenmur i huggen sten täckt med öländsk kalksten. Kyrkogården är ritad av arkitekt och trädgårdskonsulent Ragnar Ekstedt, Växjö.

Under början av 1960-talet togs ett flertal förslag fram för utformning av kapell och klockstapel men det var först 1967 som det slutliga förslaget realiserades. Ett kapell kombinerat med utrymme för administration och ekonomitrymmen uppfördes tillsammans med en klockstapel. Byggnaden är putsad i vitt och sadeltaket är täckt med koppar. Även klockstapeln är klädd med kopparplåt. Förslaget togs fram av Berglunds arkitektkontor, Värnamo. Under slutet av 1980-talet anlades en minneslund inom området.

Kort historik

- 1958 invigdes kyrkogården.
- 1967 uppfördes kapell och klockstapel.
- 1980-talet anlades minneslunden.

BESKRIVNING AV KYRKOGÅRDEN IDAG

Omgärdning

Begravningsplatsen omgärdas av en vallmur i huggen granit. Den är till största delen uppförd av sten som fanns inom området när kyrkogården anlades. Muren täcks av öländsk kalksten.

Ingångar

Det finns fem ingångar till området. Huvudingången består av en dubbel grind samt två enkla grindar vid var sida om densamma. Ingången i öster har en dubbelgrind och en enkel grind i smide. Dessa grindar är geometriskt formade med vertikalt ställda spjälor. Dubbelgrinden i huvudentrén har ett latinskt kors placerat i varje grindhalva medan grindarna på östra sidan är försedda med kors som utgör en förlängning av grindens krön. I murens norra sida finns en grind ut mot ekonomibyggnaderna. Denna grind är också en smidesgrind men har ett mer sirligt utförande. Söder om huvudentrén finns en trappa som leder upp till kvarter A1. Norr om huvudentrén finns en ingång som leder till minneslunden.

Gångsystem

Gångarna inom begravningsplatsen är asfalterade förutom i minneslunden där gången från ingången i muren är belagd med grus och gångarna i minneslunden är täckt med oregelbundet formade flata stenar.

Vegetation

I området växer träd som går att finna i en sydsvensk blandskog. Det är exempelvis lönn, ek, rönn, oxel, tall, björk, hassel och gran. Granen tas dock bort efter hand. I kvarter och i anslutning till kapellet finns även någon hängbjörk, rhododendron, ölandstok, syrenhortensia, häggmispel och andra prydnadsbuskar. Kvarteren är gräsbevuxna men inom kyrkogården finns även områden där skogen har fått växa mer fritt.

Gravvårdstyper

De gravstenar som finns i området är från tiden från kyrkogårdens anläggande på 1950-talet och fram till idag. Det är främst gravvårdar i sten, något järnkors finns men de är inte vanliga. Stenarna är huggna i grå och röd granit, diabas, marmor, labrador och hallandsgranit. De flesta gravstenarna är rektangulära,

Ingång i östra delen.

Ingång i murens norra del som leder till ekonomibyggnaderna.

Minneslunden som anlades vid slutet av 1980-talet.

De flesta gångarna inom begravningsplatsen är asfalterade.

breda eller högresta. Formen är såväl regelbunden som oregelbunden med överdelar som är rundade, svängda, raka eller oregelbundet formade. Det finns inga högre minnesvårdar utan de flesta är ca 50-80 cm höga. Bland urngravarna är det vanligt med liggande naturstenar.

Minneslund

Minneslundan anlades vid slutet av 1980-talet. Den är belägen i kyrkogårdens nordvästra del och är diskret placerad innanför områden av skogsmark. Man når dit via en ingång norr om huvudingången eller via en stig från den nordsydliga gången genom kyrkogården. I minneslundan finns en liten damm med porlande vatten, några större stenar och en ljusbärare. Kring ett av stenblocken finns en öppen jordyta där man kan placera snittblommor i vaser. På ett annat stenblock är följande vers av Birger Franzén inhuggen: "Livslågor tändas och släckas. Jordiska hjärtat gråter. Men ordet får aldrig glömmas. Livet ska skänkas åter."

Klockstapeln som uppfördes tillsammans med kapellet 1967 efter ett förslag av Berglunds arkitektbyrå i Vämamo.

Urnlundan där björkar växer och gravstenarna är fritt placerade.

Natursten med minnesvers av Birger Franzén.

Byggnader

Inom området finns kapellet och strax norr om området finns ekonomibygnader för skötseln av kyrkogården.

Exempel på gravstenar inom urnlundan. Såväl naturstenar som rektangulärt formade hällar är vanliga.

Den första gravstenen på kyrkogården.

BESKRIVNING AV ENSKILDA KVARTER

Kvarter A1

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarter A1 är anlagt som urlund. Det är beläget i områdets sydvästra del och gränsar till kyrkogårdsmuren. Området är öppet och här växer främst björkar. Gravarna är fritt placerade och läggs i efterhand in på gravkartan. Området började användas efter anläggandet av kyrkogården och den äldsta gravstenen är från 1959. Området har sedan dess använts och är ännu inte fullbelagt.

GRAVVÅRDSTYPER

Gravstenarna är främst liggande i form av naturstenar eller rektangulärt formade hällar. Det finns även några träkors och någon gravvård formad som en öppen bok. Få gravstenar är försedda med titlar men bland dessa kan nämnas direktör och lärarinna.

Kvarter A2 – D2

ALLMÄN KARAKTÄR

Rektangulärt formade kvarter som ingår i en samling av fyra kvarter som är placerade väster om kapellet. Kvarteren är gräsbevuxna och kvarter A2 och B2 är skilda åt mot C2 och D2 med en häck av måbär. Kvarter D2 är det kvarter som började användas och den första gravstenen är bevarad och försedd med en inskription angående detta. I kvarter B2 finns den gravvård som var den första som restes efter att kapellet invigts även den är försedd med en inskription. I kvarteret växer björkar. I kvarter D2 finns även ett område med barngravar.

GRAVVÅRDSTYPER

Flera gravstenar är rektangulära, stående, grovt huggna med rundad eller oregelbunden överdel. I det äldsta kvarteret, D2, är fler stenar i diabas. I övrigt är gravstenarna huggna i såväl grå som röd granit. De flesta är rektangulära till sin utformning, inte breda utan högresta, och ca 50-80 cm höga. Den första stenen är från 1959 och sedan har området kontinuerligt använts fram till idag. Flertalet stenar är dock från 1960-talet. Varken titlar, ort eller bibelords- och psalmhänvisningar är vanliga men bland titlar märks exempelvis: skogsinspektör, sjuksköterska, målare, reparatör och glasdekoratör.

Kvarter E2

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarteret är beläget i kyrkogårdens sydöstra hörn. Det är rektangulärt format med en smalare del i väster. Raderna är dragna i nordsydlig riktning och gravarna vetter mot väster. I kvarteret växer tall och björk och ytan är gräsbevuxen. De äldsta gravstenarna är ifrån 1970-talets mitt och kvarteret används än idag.

GRAVVÅRDSTYPER

Gravstenarna är låga, rektangulära, stående såväl som raka, rundade som oregelbundet formade. Röd och grå granit är dominerande. En gravvård är utförd i marmor och där finns även ett kors i trä. Bland de speciella stenarna märks ett halvt kvarnhjul. Symbolerna på gravvårdarna är under 1970-talet mest latinska kors och stjärnor med strålkran's kring. Från 1980-talet och framåt blir symbolerna mer och mer personliga där finns t ex blommor, fåglar, ankare och hästsko. Titlar är ovanliga liksom ort och psalm eller bibelordshänvisningar.

Kvarter A2 och C2. Kvarteren skiljs åt av en häck i ribus/måbär.

Kvarter D2 är det äldsta kvarteret.

De äldsta gravstenarna i kvarter E är från 1970-talet

Röd och grå granit är dominerande i kvarter E

Kvarter F2

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarteret är långsmalt och beläget längs med den södra muren. Två gravvårdar är placerade i varje rad och kvarteret består av såväl liggande som stående gravstenar. Kvarteret har nyttjats från 1983 och framåt.

GRAVVÅRDSTYPER

Gravvårdarna är typiska för sin tid, låga och rektangulära. Såväl grå, röd granit som andra stenmaterial och här finns även ett järnkors. Det finns inga stenar som är försedda med titel, på ett par finns ort nämnd och på ett par andra minnesord som "Återseendet står kvar" och "Älskad – Saknad". Bland motiv märks en sax.

Kvarter H, J, K, L

ALLMÄN KARAKTÄR

På begravningsplatsens nordöstra del finns fyra kvarter där kvarter H är det enda som används. Kvarteren skiljs åt av gräsvallar där prydnadsbuskar är planterade såsom ölandstok och syrenhortensia. Här växer även björk och tall. Ytan är gräsbevuxen. Gravstenarna är placerade i rader som löper i nordsydlig riktning och de vetter mot väster. Området har sedan 1987 använts kontinuerligt.

GRAVVÅRDSTYPER

Gravvårdarna är låga såväl som rektangulära som smala. De är i grå och röd granit och oregelbundet eller regelbundet formade. Här finns även liggande naturstenar. Två stenar är huggna i marmor. Varken titlar eller ort är vanligt men bland titlar finns kyrkoherde och skomakaremästare. Minnesord finns på ett antal stenar såsom "Vi saknar dig", "Vila i frid" och "Kärleken i centrum". Bland symboler är blommor och fåglar vanliga däremot är få försedda med kors.

Kvarter P

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarter P är beläget strax väster om klockstapeln. Det är gräsbevuxet och sluttar svagt mot väster och här växer tallar. En häck av måbär skiljer kvarter P från kvarter R. Gravstenarna är placerade i rader som löper i nordsydlig riktning och vetter mot väster. De äldsta gravstenarna är ifrån 1997 och området har sedan dess varit i bruk.

GRAVVÅRDSTYPER

Gravvårdarna är mer individuella. Det är inte ovanligt med naturstenar och övriga stenar går i grå och röda tonerna och är ofta oregelbundet formade. Verser och symboler är vanliga. Det kan vara t ex dansande par, häst, ankare eller linnean. Titlar är ovanliga.

Kvarter R

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarter ligger strax öster om klockstapeln och är ett kvarter för urngravar. Raderna är oregelbundet placerade och svängda till sin form. Raderna poängteras med hjälp av låga häckar av spirea "Little Princess". Kvarteret har använts sedan 1998. En häck av måbär skiljer kvarter R mot kvarter P.

GRAVVÅRDSTYPER

Gravstenarna är till största del liggande naturstenar men det finns undantag i form av stående stenar i grå och röda kulörer.

Kvarter F är långsmalt och beläget längs med den södra muren.

Kvarter H.

Kvarter H.

Kvarter H, J, K och L skiljs åt av gräsvallar där prydnadsbuskar är planterade

Kvarter P är beläget strax väster om klockstapeln. Gravvårdarna är mer individuella och det är inte ovanligt med naturstenar.

Kvarter R ligger strax öster om klockstapeln och är avsett för urngravar.

SAMMANFATTNING

Skogskyrkogården är typisk såväl för sin genre som för sin tid med planerade ytor för gravsättning placerade mellan dungar med naturlig skogsmark. I kvarteren har större träd bevarats och kompletterats med nya. Inom kyrkogården finns kvarter för kistgravar, urngravar liksom en minneslund.

På kyrkogården finns gravvårdar från tiden då kyrkogården anlades och framåt representerade. De är lågmälda till sin form och storlek. I kvarteren för urngravar är det vanligt med liggande naturstenar.

Kyrkogården är inte fullt utnyttjad och det är få gravrätter som har gått ut och kompletterats med nya gravvårdar. Det innebär att kyrkogårdens kvarter visar på olika decenniers typer av gravvårdar från de enklare strama högresta och smala gravstenarna från 1950 – 60-talen till dagens bredare och mer oregelbundet formade med individuellt utformade symboler. Detta går att följa i de olika kvarteren som tagits i bruk efter hand.

Önskvärt är att de gravstenar som restes över de först gravsatta när kyrkogården var nyinvidg liksom att kapellet bevaras. Gravvårdar kan med fördel återanvändas.

ARKIV OCH LITTERATUR

Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet, Stockholm

Topografiska arkivet, Smålands museum, Växjö

Klipparkivet, Smålands museum, Växjö

Hammariskiöld, H. 2001. *Minnets stigar*

Ordförklaringar

Högrest smal eller monumental gravsten

Denna typ av gravsten var vanlig under 1800-talet och fram till omkring 1920-talet. Ofta huggen i diabas eller grå granit. Monolit kallar vi den stora högresta gravvård som är huggen ur en enda sten.

Obelisk

Obeliskerna är en symbol över ära, redlighet och ståndaktighet. Den är ofta huggen i diabas och var vanlig under

hela 1800-talet. En bruten obelisk, kolonn eller den avhuggna trädstammen symboliserar den hejade livsgärningen.

Låga smala gravvårdar

Ofta huggna i diabas och var vanliga från 1910-talet och fram till tiden kring 1900-talets mitt.

Låg rektangulär gravvård.

Den låga rektangulära gravvården blev vanlig under tiden efter andra världskriget och är fortfarande en allmänt förekommande modell. Gravstentypen har tillverkats mest i grå granit, men diabas var vanlig fram till 1960-talet. Från och med den tiden började den låga rektangulära gravstenen även huggas i röd granit, en typ som var mycket vanlig under 1900-talets andra hälft. Labradorgranit är en annan stensort som numera också används.

Låg bred gravvård

Gravvård som ofta övergår i en stenram och som är rest på familjegravar. Var vanliga från 1920-talet och några decennier framåt.

Fri form

Under 1900-talets slut fick gravstenen nya former. Stenar i t ex hallandsgnejs (hallandia) eller labradorgranit blev vanliga och de fick mer oregelbundna och fria former.

Marmorkors

Vanligast är det låga enkelt utformade marmorkorset som ofta är placerad på ett barns eller en ung människas grav. De blev vanliga kring 1900-talets mitt och används fortfarande idag.

Liggande natursten

Liggande natursten som är vanlig vid urngravar. Vanlig sedan den tiden omkring 1980-talet då urnlundar började anläggas på kyrkogårdarna.

Smideskors

Smideskorset har funnits under flera århundraden och tillverkades av den lokala smeden. De finns därför i olika modeller beroende på vem som tillverkat dem och vad som var modernt för tiden.

Gjutjärnskors

De blev vanliga i och med industrialismens utveckling kring 1800-talets mitt. Gravvårdarna tillverkades på lokala järnbruk efter modeller som var vanliga i hela Sverige.

Häll

Hällar finns såväl i gjutjärn som i sten. Hällen som företeelse har varit vanlig under flera århundraden såväl inne i kyrkan som utanför. Det finns även små kvadratiska hällar som är vanliga på gravar inom allmänna linjen eller som finns i familjegravar.

Kulturgrav

Gravplats som skall bevaras med stöd av kulturminneslagen och kulturminnesförordningen.

Thorvaldsen medaljonger

Thorvaldsen, Bertel (1770-1844) var en dansk skulptör vars konstverk blev populära motiv till prydnad på gravstenar. Det var motiv som bland annat "Natten", "Dagen", "Uppståndelseängel" och "Thanatos" som användes som förlagor till medaljonger som mångfaldigades. Medaljongerna hittar vi på gravstenar från 1800-talets andra hälft i hela Sverige.

Allmän linje/linjegravar

Kostnadsfria gravplatser som disponerades av en person i tjugofem år. I de allmänna linjegravskvarteren kunde man inte välja gravplats utan de döda begravdes i ensamgravar som lades efter varandra i kronologisk ordning. Graven märktes ofta ut med en enkel gravvård i form av träkors, små kvadratiska hållar eller mindre stående gravvårdar. Gravsättning enligt detta system upphörde 1964.

Stenram, staket och häck

Olika sätt att omgärda gravplatsen som blev vanliga på 1800-talets slut och var vanliga ända fram till 1900-talets mitt. Gravplatsen täcktes med grus eller singel som krattades i mönster och omgärdades av häckar, stenramar, järnstaket eller pollare mellan vilka kedjor är fästa.

Gravkulle

Graven märktes ut med en kulle som formades av jord. Kring kullen hölls marken ren från gräs och på upphöjningen planterades städsegröna växter som vintergröna eller murgröna. Detta var det vanligaste sättet att märka ut en gravplats under 1800-talets slut ända fram till 1900-talets mitt. Ovanför gravkullen placerades ett enkelt träkors eller gravstenen. Pärلكransar placerades ibland på kullen.

Trädkrans

Kring kyrkogården är ofta en krans av lövträd planterad. Ibland blandade trädsorter, ibland av en sort. Träden kan vara planterade av församlingsborna och kanske kom de från olika gårdar i socknen.

Vallmur

Mur där stenvallens insida stöds av en gräsbevuxen jordvall.